

технологія управління самостійною роботою студентів із використанням інноваційних технологій. На заняттях студенти самостійно проявляють ініціативу до пошуку, накопичення і збереження відеоінформації за професійним спрямуванням, прагнуть ділитися інформацією й обговорювати її з іншими студентами. Підтримка викладачем ініціативи студентів до пошуку професійної інформації та фокусування цього пошуку на певній професійній тематичі сприяє розвитку вмінь і навичок професійної самоосвіти майбутніх лікарів. Стимулювання викладачем пошукової діяльності студентів виводить процес самоосвіти (отримання інформації з ініціативи студента на основі зацікавленості) на рівень усвідомленого вивчення матеріалу (отримання, обробка, представлення професійної інформації в певному напрямі).

Пошук, аналіз, обробка студентом професійної інформації і представлення її перед аудиторією у вигляді доповіді (реферату) формує навички презентування себе як особистості, робить його в недалекому майбутньому конкурентоспроможним фахівцем. Іншим видом індивідуальної самостійної роботи, пов'язаної з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, є створення мультимедійних презентацій із певної теми.

При вивченні медичної дисципліни продуктивним педагогічним чинником для ефективного розвитку, формування професійної інформаційно-технологічної компетентності майбутнього лікаря є створення електронної бази знань з дисципліни. Початкова основа цієї бази існує у вигляді електронного підручника або посібника, який включає необхідну для вивчення інформацію (текст, графіки, відео, мультимедійні презентації і т. д.), тестові завдання, посилання на літературу до кожної теми. Далі здійснюється поповнення інформації цієї бази, важливо, що додаткову інформацію можуть надавати як викладачі, так і студенти. Доступ до електронної бази знань потрібно здійснювати через Інтернет [2].

Також потрібно підкреслити, що на сайті вишу кожна кафедра має свою електронну вкладку, до якої можуть мати доступ студенти для активної роботи з навчальними матеріалами, а також зв'язку з викладачами відповідних кафедр. На сайтах кафедр наявна у відкритому доступі навчальна інформація.

За вмілого, вдумливого використання просторів Інтернету та завдяки перевагам Інтернет-ресурсів є можливість організувати і залучати великий масив студентів. Створення електронних баз і сайтів професійної спрямованості одночасно сприятиме підвищенню інтересу й ефективності самостійної роботи студентів [3].

Інтернет-технології акумулюють сучасні інновації в галузі інформаційних комп'ютерних технологій, а їх розвиток дає підстави твердити, що з'являється можливість створити інтерактивне навчальне мовне середовище (навіть віртуальне мовне середовище) [4].

Вважаємо за доцільне застосування в процесі навчання таких мультимедійних засобів як електронні підручники, словники, енциклопедії (особливо при самостійній роботі студентів медичних ВНЗ України); відео- та аудіоматеріали; ресурси Інтернету, мультимедійні слайди. Залучення таких технологій поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до навчання. Ефективність презентації або відеоінформації у вивченні медичної дисципліни ґрунтується на зверненні до зорових образів. Ці технології ефективні для сприйняття нового матеріалу, а особливо в самостійній роботі студента, адже зоровий образ активізує пам'ять та уяву.

Таким чином, описані технології допомагають студентам у пошуку інформації, дають можливість самостійно перевірити свої знання, вміння й навички, дізнатися про науково-медичні новинки, долучитися до галузевих проблем, зрештою, вдосконалювати свої знання.

Список використаної літератури

1. Котова А. Роль викладача в організації самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі / А. Котова // Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка». – Л., 2009. – Вип. 25. – Ч. 3. – С. 250–256.
2. Абдулгалімов Р. М. Використання інноваційних технологій як основа розвитку професійної інформаційно – технологічної компетентності лікаря / Р. М. Абдулгалімов, М. А. Ризаханов, Г. Н. Абдулгалімова // Сучасні проблеми науки та освіти. – М., 2015. – № 4.
3. Довгий І. Освітні можливості інтернет - технологій у вивченні мови як іноземної / І. Довгий // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 268–271.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Бажан Т.О.

Медичний коледж ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Висвітлюються питання організації самостійної роботи студентів. Автор зосереджує увагу на труднощах, які можуть виникати під час реалізації цього виду навчальної діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, метод проєктів, дистанційне навчання, труднощі в самостійній роботі.

Одним із векторів державної політики в освітній галузі є розвиток системи вищої освіти, підвищення якості процесу викладання і забезпечення його ефективності.

Мета дослідження – окреслити засадничі інноваційні методи організації самостійної роботи, її значущість та особливості практичного впровадження в навчальному процесі. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: 1) розкрити роль студентської самостійної роботи в навчальному процесі; 2) з'ясувати специфіку реалізації проєктної методики і технологій дистанційного навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблему самостійної роботи та методів її організації вивчено в працях багатьох дослідників - Л. С. Виготського, І. Я. Лернера, Н. Ф. Талізної, Л. В. Жарова, Б. С. Гершунського, Є. П. Полат, Є. А. Бараханової, Ю. І. Машбіця, Є. Д. Нелунової та інших. Науковцями самостійна ро-

бота тлумачиться як найважливіший компонент педагогічного процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, так і позааудиторних занять, без участі викладача та під його безпосереднім керівництвом [1, с. 65].

За умови чіткого розмежування матеріалу між урочним і позаурочним його опануванням у студентів вибудовується науковий світогляд, глибше засвоюються поняття, факти, закони, а передовсім формується вміння раціонально планувати час, аналізувати і систематизувати фактичний матеріал. Самоосвіта залежить від самостійності як риси особистості та стає спонукою до її утворення. На думку дослідників, «саме формування навичок самостійного опрацювання матеріалу має забезпечити навчальний заклад шляхом ефективного управління самостійною роботою, яка включає організацію і контроль [4, с. 15]».

Самостійна робота студентів-медиків може бути якісною за умови готовності викладача до вмілого керування і коригування, а також уміння об'єктивно оцінити її результати. Особливості підготовки студентів-медиків зумовлені цілями їхньої майбутньої професійної діяльності, необхідністю діяти не за шаблоном, а осмислено, передусім ідеться про аналіз своєї роботи. Успішна реалізація цього в практичній діяльності медичних працівників можлива за використання самостійної роботи під час підготовки фахівців.

Важко створити алгоритм для виявлення особистості, яка в майбутньому стане справжнім фахівцем, медичним працівником за покликанням, дослідником, науковцем. Одним зі способів, який дозволить розпізнати, розкрити, підтримати і створити оптимальні умови для розвитку такого фахівця, є метод проектів. Основним завданням цього методу є як передача певного обсягу знань, навчання здобувати інформацію шляхом самостійного пошуку, аналізу з різних точок зору, так і формування різних поглядів на окреслену проблему, систематизація, вміння робити висновки. Обов'язкові вимоги до такої форми роботи: проект розробляється з ініціативи студентів, які працюють над однією темою, а реалізують по-різному (чи за різними напрямками); необхідні чітко продумані структура і мета (початкова, проміжна, кінцева).

У цьому процесі є особливою роль викладача, який виступає координатором, має розробити послідовну концепцію, добре орієнтуватися в інформаційному матеріалі, мати високий професійний рівень.

Метод проектів як одна з форм проблемного навчання, доповнюючи інші педагогічні технології, будується з урахуванням індивідуальних якостей, навчає працювати в колективі, породжує нові ідеї, навчає застосовувати за своїми знання на практиці при вивченні анатомії, медичної біології, фармакології, клінічних дисциплін, а згодом і в майбутній професійній діяльності. Якщо проект колективний, студенти набувають ще і певних комунікативних навичок, вчать працювати в команді.

Одним із головних завдань сучасної вищої освіти є комп'ютеризація, реалізація якої потенційно сприяє підвищенню якості навчання. Налагодити ефективну самостійну роботу студентів із використанням інноваційних технічних засобів зокрема дозволяє Internet. У цьому контексті перспективними є технології дистанційного навчання як система процесуально-методичних дій викладача, що відповідають поставленій меті, регламентують навчальну діяльність студентів, спрямовану на засвоєння змісту певної теми (розділу), контроль та оцінювання результатів.

Дистанційні форми передбачають самостійне вивчення нового матеріалу за допомогою мультимедійних дистанційних підручників, самостійна робота з мультимедійними довідниками, базами даних, дистанційні електронні тестування, участь у телеконференціях, консультаціях за допомогою форуму, чату, електронної пошти тощо. Створення діалогів у мережі й організація тематичних web-сторінок посідають чільне місце між форм організації самостійної роботи студентів. У процесі такої діяльності студенти створюють нову орієнтовану основу діяльності на базі раніше засвоєних способів діяльності й, таким чином, отримують нові знання і нову інформацію про дії в нетрадиційних умовах її застосування [1, с. 136].

Функції викладача під час організації полягають у перевірці та оцінюванні вивченого матеріалу студентом, коригуванні його дій, допомозі організувати процес самостійного оволодіння знаннями.

Значну увагу в науковій літературі приділено проблемам і труднощам, які виникають у процесі організації самостійної роботи студентів. Скажімо, Головка Л.О. виділяє три типи труднощів: 1) соціальні (зумовлені зміною місця мешкання, новими умовами життя, особливостями спілкування з широким колом нових людей); 2) навчальні (зумовлені новими формами і методами навчання, особливостями організації самостійної роботи, контролю за нею з боку науково-педагогічних працівників); 3) професійні [2].

Кучерук О.Я. пропонує таку класифікацію труднощів у самостійній роботі студентів: 1) труднощі пошуку необхідної інформації (студентам буває досить складно визначити, що саме необхідно прочитати або вивчити для того, щоб розібратися в певній проблемі; вони ще погано орієнтуються в потоці навчальної та наукової літератури); 2) труднощі орієнтації в змісті книги (студенти мають проблеми з виділенням основної суті у великому обсязі інформації); 3) труднощі узагальнення теоретичних положень, викладених у різних джерелах; 4) труднощі застосування одержаних знань на практиці (студентам важко правильно оцінити практичну ситуацію, щоб застосувати для її аналізу одержані знання) [3].

На відміну від типології Головка Л.О., серед наявних проблем опущено соціальний фактор виникнення труднощів.

Інші науковці виділяють такі проблеми організації самостійної роботи студентів: 1) авторитарний стиль педагогічного спілкування, який сприяє формуванню мотиву «уникнення невдач»: студент, який ще нічого не зробив, уже чекає на неприємності та думає, як їх уникнути; 2) переважаність самостійної роботи, непосильні вимоги до студентів.

Окрім вищезазначених складнощів, на нашу думку, можна виділити і такі: 1) мотиваційні (самостійна робота не може бути успішною без бажання студента виконувати певне дослідження); 2) матеріально-технічні (слід зауважити, що для підготовки деяких завдань студенту потрібно мати комп'ютер або інші технічні засоби (на жаль, досі не кожен студент має таку можливість); 3) особистісно-орієнтовані (необхідно враховувати індивідуальні особливості психіки кожної людини: психодинамічні характеристики взаємодії емоційних і когнітивних процесів, вольові стани, стійкість уваги тощо); 4) творчі труднощі виникають під час виконання завдань, які опираються на вміння і таланти студентів, при цьому рівень розвитку творчих здібностей різний.

Успіх самостійної роботи студентів також визначається раціональною організацією роботи: швидким і повним

включенням студентів у роботу, дозуванням часу на її виконання, вмінням користуватися підручниками, додатковою і довідковою літературою, нормативними документами.

Виконане дослідження не висчерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. До перспективних напрямів належать нові форми і методи застосування мультимедійних засобів дистанційного самостійного навчання в навчально-виховному процесі підготовки студентів-медиків, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки цих фахівців.

Список використаної літератури

1. Авдеєнко А. П. Організація самостійної роботи студентів / А. Авдеєнко, Л. В. Дементій // Проблеми освіти : Науково-методичний збірник.- 2012. – № 27. – С. 246.
2. Головка Л.О. Самостійна робота студентів – шлях до підвищення якості знань [Електронний ресурс] / Л.О. Головка. – Електрон. дані. – Режим доступу : <http://bcmc.kiev.ua/docs/studentmyselfwork.pdf>.
3. З.Кучерук О. Я. Проблеми організації самостійної роботи студентів на першому курсі [Електронний ресурс] / О.Я. Кучерук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/29_NIOXXI_2012/Pedagogica/2_117649.doc.htm.
4. Самостійна робота студентів у вищих закладах освіти: методичні рекомендації для викладачів / П. М. Олійник, Л. М. Журавська, В. Л. Журавський [та ін.]. – К. : КІТЕП, 2000. – 35 с.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЛІКАРІВ

Бєлікова І.В., Костріков А.В., Ляхова Н.О.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Зміни в усіх сферах суспільства висувають нові вимоги до підготовки якісного кадрового потенціалу, в тому числі в галузі охорони здоров'я. Автори обґрунтовують думку, що головним завданням у підготовці майбутнього фахівця є формування лікарських компетенцій.

Ключові слова: компетенції лікаря, наукове пізнання, системний аналіз.

Сучасний лікар - це людина, яка володіє знаннями, вміннями і навичками в професійній сфері, здатна ефективно діяти в складних, нестандартних ситуаціях, самостійно приймати рішення, творчо розвиватися і самовдосконалюватися. Ці й інші професійно важливі властивості та особистісні якості визначають професійну компетентність спеціаліста. На думку Г. Балла, професійна компетентність - це володіння системою знань, умінь і навичок, достатніх для успішного розв'язання того кола трудових завдань, яке відповідає поточним і передбачуваним на найближче майбутнє функціональним обов'язкам працівника [1].

Формування свідомості сучасного лікаря відбувається під впливом багатьох факторів. Процес пізнання - це важлива функція свідомості. Вищим рівнем пізнавальної діяльності майбутнього фахівця є наукове пізнання, що становить складний суперечливий процес відтворення знань, цілісну систему понять, гіпотез, законів, теорій та інших ідеальних форм пізнання, закріплених у природних і штучних мовах (математичній символіці, хімічних формулах та ін.). Його основне завдання полягає у виявленні об'єктивних законів розвитку природи, суспільства, мислення, самого пізнання; мета і загальнолюдська цінність - у досягненні об'єктивної істини; життєвий сенс закріплений у формулі: "Знати, щоб передбачати; передбачати, щоб практично діяти тепер і в майбутньому". Наукове пізнання - невинний процес постановки і вирішення все нових і нових проблем. Для його учасників характерні логіко-методологічна підготовка, філософська культура, здатність до постійного вдосконалення свого мислення, гносеологічних умінь і навичок [2].

Зазвичай загальнонаукові методи об'єднують у три групи: до першої належать методи емпіричного пізнання (спостереження, порівняння, експеримент), до другої – методи теоретичного пізнання (ідеалізація, формалізація тощо), до третьої - загальнонаукові методи, які застосовуються як у емпіричному, так і в теоретичному пізнанні (аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання).

Методи наукового пізнання нерозривно пов'язані з підходами, серед яких особливе місце посідає системний, що є основою для вивчення будь-якої системи. Сутність *системного підходу* полягає в тому, що явища і процеси, які відбуваються в природі та суспільстві, речі та предмети розглядаються як цілісні системи, які складаються з підсистем і певного набору елементів. Велика кількість елементів, які перебувають у певних зв'язках між собою, будують цілісність.

На основі системного підходу будується загальновідомий метод *системного аналізу*, який є методом наукового аналізу, методом вирішення проблем, та має практичне спрямування. Саме усвідомлене використання системного аналізу здатне закласти основу свідомого розуміння процесів від діагностичного і лікувального до організаційного й управлінського. Не викликає сумніву, що саме діагностичний процес і є процесом пізнання, який відображає аналітичну і синтетичну діяльність лікаря.

Одним із важливих методів системного аналізу є *моделювання*. Моделювання - це провідний метод пізнання для таких об'єктів, які неможливо вивчати в натуральну величину. Модель будується як уявлення про досліджувану систему, яка зберегла головні риси.

Зазвичай до логічної послідовності процесу моделювання включають такі етапи: постановка задачі, вибір моделі, дослідження моделі, екстраполяція отриманих даних на оригінал.

Використання системного аналізу має сенс у таких ситуаціях:

- 1) проблема не може бути вирішена миттєво, тобто має місце велика початкова невизначеність проблемної ситуації;
- 2) необхідне поєднання фахівців різних профілів із метою організації процесу колективного прийняття рішення;